

Aan

De minister van Financiën, Economische Zaken en Cultuur

Adres kantoor Curaçao

De Rouvilleweg 39

Willemstad, Curaçao

Telefoon (+5999)4619081

Adres kantoor Sint Maarten

Frontstreet 26

Convent Building

Philipsburg, Sint Maarten

Telefoon (+1721) 5430331

Adres kantoor Aruba

L.G. Smith Boulevard 68

La Piccola Marina

Oranjestad, Aruba

Telefoon (+297) 5832800

Datum

1 december 2020

Ons kenmerk

Cft 202000182

Pagina

1/7

Onderwerp

Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2020 Aruba

Telefoonnummer

+5999 4619081

E-mail

info@cft.cw

Uw kenmerk

Bijlage

-

E-mail info@cft.cw

Internet www.cft.cw

Geachte mevrouw Ruiz-Maduro,

Het College Aruba financieel toezicht (CAft) heeft op 17 november jl. de derde uitvoeringsrapportage (UR) 2020 ontvangen. Conform artikel 17 lid 1 van de Landsverordening Aruba tijdelijk financieel toezicht (LAft) ontvangt het CAft de UR uiterlijk zes weken na afloop van elk kwartaal. De UR over het derde kwartaal had uiterlijk 12 november jl. ingediend moeten worden en is dus met een vertraging aangeleverd. Zoals gebruikelijk is deze brief tevens in afschrift verstuurd aan de minister-president en aan de voorzitter van de Staten.

Achtergrond

De (wereldwijde) coronacrisis heeft de economie van Aruba zwaar geraakt. De financieel-economische gevolgen van deze crisis op de begroting van het land zijn verwerkt in de vastgestelde begroting 2020. Vanaf 1 juli jl. zijn de grenzen weer gedeeltelijk opengegaan. Hierdoor is de economie in het derde kwartaal sneller hersteld dan verwacht. Op 24 november jl. heeft het CAft de vastgestelde begrotingswijziging 2020 (BW) ontvangen. Het CAft zal met een separaat schrijven op deze vastgestelde BW adviseren. De begrotingscijfers van de vastgestelde BW zijn al wel verwerkt in de onderhavige UR. Op 13 november jl. is er een akkoord getekend tussen Aruba en Nederland over de voorwaarden voor liquiditeitssteun inclusief een landspakket. De Rijksministerraad (RMR) heeft in 2020, mede op basis van advisering door het CAft, besloten tot drie tranches liquiditeitssteun met een totale omvang van AWG 414 miljoen. Het is tegen deze achtergrond dat het CAft de derde UR van zijn reactie voorziet.

Toetsingskader

Als toetsingskader gelden de LAft en het Protocol van 22 november 2018 (protocol), met dien verstande dat de RMR op 27 maart jl. op basis van artikel 23 lid 1 van de LAft heeft ingestemd met een afwijking van de van toepassing zijnde norm voor het financieringstekort zoals vervat in artikel 14 lid 2 van de LAft en het protocol.¹ Over de mate waarin van deze norm en mogelijk andere normen uit de LAft en het protocol kan worden afgeweken, heeft het CAft op 24 juni jl. en op 4 november jl. de RMR geadviseerd. Op basis daarvan heeft de RMR besloten Aruba vooralsnog een maximaal financieringstekort van AWG 808 miljoen toe te staan voor het jaar 2020.² Aruba dient in de tweede BW 2020 een uitgebreide toelichting op te nemen met betrekking tot de verschillen tussen een kas-benadering en een baten-lastenbenadering, op basis waarvan het CAft zal bezien of actualisatie van dit tekort noodzakelijk is.

Oordeel

Het voorlopige resultaat komt in de derde UR uit op een tekort van AWG 519 miljoen. Dit is een toename van AWG 250 miljoen ten opzichte van het tekort van AWG 269 miljoen bij de tweede UR. Er worden minder opbrengsten verwacht voor baten uit de erfpachtrechten en uit retributies, leges en rechten. Voor wat betreft de inning van de erfpachtrechten doet het CAft de oproep om de inning daarvan te verbeteren, zodat er geen verdere tegenvallers ingeboekt behoeven te worden. Daarnaast wordt er onderbesteding verwacht bij de loonsubsidieregeling en de kostensoort goederen en diensten. Het CAft constateert dat, alhoewel de personeelslasten door de 12,5 procent korting zijn gedaald, dit niet het gevolg is van het Beleidsplan verlaging personeelslasten (BVP). Het CAft vraagt Aruba om de uitvoering van dit plan zoals is afgesproken ter hand te nemen.

Aan het verzoek van het CAft om bij de derde UR een planning en een plan van aanpak op te nemen van de nog uit te voeren nulmetingen in het kader van de controleerbaarheid van de jaarrekening³, is door Aruba geen opvolging gegeven. Het CAft heeft in zijn eerdere adviezen benadrukt dat de voortgang van de nulmetingen onduidelijk is en dat er te weinig zicht is op de werkzaamheden van de Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB) om te komen tot een controleverklaring over het boekjaar 2020. Het CAft vraagt wederom uw aandacht hiervoor en vraagt u de informatie uiterlijk 1 februari 2021 aan te leveren, met daarbij de opdrachtverstrekking van Aruba aan SOAB en de planning.

De verantwoordingscyclus loopt niet naar behoren. Aruba heeft niet voldaan aan het verzoek om uiterlijk 1 december 2020 de jaarrekeningen 2016 tot en met 2018 vast te stellen. Het CAft vraagt uw nadrukkelijke aandacht voor het zo spoedig mogelijk vaststellen van de jaarrekeningen 2016 tot en met 2018. Ook vraagt het CAft u op korte termijn aan te geven wanneer de ontwerp jaarrekening 2019 zal worden aangeboden aan het CAft, conform artikel 17 lid 5 van de LAft.

¹ BZK, Kenmerk 2020-0000167044, besluitvorming in de Rijksministerraad, d.d. 27 maart 2020.

² BZK, Kenmerk 2020-0000662554, brief aan de voorzitter TK, d.d. 13 november 2020.

³ Cft, Kenmerk Cft 202000114, Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2020 Aruba, d.d. 2 september 2020.

Toelichting

Baten

De totale gerealiseerde baten zijn in het derde kwartaal toegenomen met AWG 227 miljoen, waardoor tot en met het derde kwartaal 73 procent van de baten opgenomen in de vastgestelde BW is gerealiseerd (zie tabel 1).

	Realisatie t/m 1e UR 2020	Realisatie t/m 2e UR 2020	Realisatie t/m 3e UR 2020	Vastgestelde BW 2020	Realisatie begroting obv 3e UR
Directe belastingen	129	233	325	417	78%
Indirecte belastingen	144	215	307	396	78%
Overige baten	37	70	113	203	57%
Totaal	310	518	745	1016	73%

Tabel 1: realisatie baten 1e UR t/m 3e UR 2020

Belastingen

De directe belastingen zijn in het derde kwartaal toegenomen met AWG 92 miljoen. Van de directe belastingen loopt de realisatie van de winstbelasting het meest achter. Van de begrote AWG 100 miljoen is AWG 48 miljoen gerealiseerd. Volgens Aruba is de lage realisatie het gevolg van het uitstel van de wettelijke aangifte- en betalingsdatum voor de winstbelasting 2019 met 6 maanden, als onderdeel van het Fiscaal Noodplan 2020. Met het Fiscaal Noodplan 2020 beoogt Aruba het herstel van de economie te stimuleren door tijdelijk de belastingdruk te verlichten. Het grootste gedeelte van de winstbelasting wordt daarom in het vierde kwartaal verwacht.

De indirecte belastingen zijn in het derde kwartaal toegenomen met AWG 102 miljoen. De toename is met name te verklaren door het gedeeltelijk openstellen van het luchtruim per 1 juli jl., waardoor er meer inkomsten uit toerisme waren. Daarnaast zijn in het derde kwartaal maatregelen om verspreiding van het coronavirus te voorkomen, versoepeld. Door de versoepeling van deze maatregelen, en daarmee de stijging in gebruik van consumptiegoederen, stijgen de baten uit invoerrechten en accijns.

Het voortzetten van de bestaande steunmaatregelen en het gedeeltelijk openstellen van het luchtruim, heeft een positief effect gehad op de directe en indirecte belastingbaten in het derde kwartaal. Op basis van de aanname dat dit effect zich zal voortzetten in het vierde kwartaal, is de verwachting van het CAft dat de realisatie van deze belastingen grotendeels in lijn zal zijn met de vastgestelde BW.

Overige baten

Het CAft verwacht een lagere realisatie van de overige baten. Aruba heeft aangegeven dat dit met name wordt veroorzaakt door lagere baten van de retributies, leges en rechten (AWG 9 miljoen) en van de erfpachten op de niet-belastingopbrengsten (AWG 10 miljoen).

Op basis hiervan is de inschatting van het CAft dat in het vierde kwartaal sprake zal zijn van een lagere realisatie van de baten. Ten aanzien van de erfpachtrechten dringt het CAft aan op een betere compliance bij de inning.

Lasten

De totale gerealiseerde lasten zijn in het derde kwartaal toegenomen met AWG 469 miljoen. Hiermee is 63 procent van de in de vastgestelde BW geraamde lasten gerealiseerd. Op basis van de vastgestelde BW resteert er voor het vierde kwartaal AWG 744 miljoen aan lasten. Het CAft acht dit aan de hoge kant en constateert dat de realisatie ten opzichte van het derde kwartaal van voorgaande jaren (zie tabel 2) achterloopt. De lagere realisatie in het derde kwartaal wordt met name verklaard door lagere bestedingen dan verwacht aan de loonsubsidieregeling en aan goederen en diensten. Op basis van bovenstaande punten en het seizoenspatroon van de overige lasten (personeelslasten, rente en subsidies), is de inschatting van het CAft dat er sprake zal zijn van een onderbesteding in het vierde kwartaal. Het CAft zal bij zijn advies bij de vastgestelde BW beoordelen of de lasten verlaagd moeten worden.

Kostensoort	3e UR 2018 % begrotings- realisatie	3e UR 2019 % begrotings- realisatie	3e UR 2020 % begrotings- realisatie	3e UR 2020 in mIn. AWG	Vastgestelde BW 2020 in mIn. AWG	Nog te realiseren 4e UR in mIn. AWG
Personeelslasten (incl. werkgevers- bijdragen)	75%	76%	74%	327	442	115
Goederen en diensten	65%	65%	63%	136	215	79
Rente	79%	79%	78%	184	236	52
Subsidies	70%	74%	74%	145	192	47
Overdrachten	65%	65%	56%	344	618	274
Bijdragen en afschrijvingen	74%	53%	43%	132	309	177
Totaal	72%	71%	63%	1.268	2.012	744

Tabel 2: vergelijking begrotingsrealisatie 3e UR 2018-2020

Bronnen: 3e UR 2018, 3e UR 2019, 3e UR 2020

Personeelslasten

De totale personeelslasten komen in het derde kwartaal uit op AWG 327 miljoen. Dit is gelijk aan een realisatie van 74 procent van de begrote personeelslasten voor het jaar 2020 van AWG 442 miljoen. De realisatie is daarmee in lijn met de vastgestelde BW, waarbij rekening is gehouden met de 12,5 procent besparing op de personeelslasten (AWG 31 miljoen).

Het CAft constateert dat alhoewel de personeelslasten door de 12,5 procent korting zijn gedaald, dit niet het gevolg is van het Beleidsplan verlaging personeelslasten (BVP). Het BVP heeft voornamelijk tot weinig zichtbare besparingen geleid.

Zo heeft de maatregel "het elimineren van automatisme in periodieken en bevorderingen" nog niet tot besparingen geleid omdat onder andere de benodigde wet- en regelgeving niet is aangepast. Het CAft vraagt dringend uw aandacht om zo spoedig mogelijk deze maatregel uit te voeren en zondig het wetgevingsproces te versnellen.

Ook blijkt uit het BVP dat er nog AWG 5 miljoen beschikbaar is voor indienstnemen op openstaande vacatures. In het kader van de beheersing van de personeelslasten, adviseert het CAft om alleen vacatures te vervullen die bedoeld zijn voor kernfuncties. Daarbij moet u ook aandacht besteden aan de versterking van de financiële functie, zoals bij de Centrale Accountantsdienst, in het kader van het verbeteren van het financieel beheer. Verder wijst het CAft u op de toename van de kosten van de overtolligheidspool in het derde kwartaal met AWG 0,6 miljoen en vraagt u hiervoor beheersmaatregelen te nemen.

Kapitaaldienst

De kapitaaldienst komt in het derde kwartaal uit op een positief resultaat van AWG 4 miljoen. De kapitaalbatens bedragen AWG 29 miljoen en betreffen grotendeels vrijgekomen afschrijvingen. De kapitaallasten bedragen AWG 24 miljoen en bestaan voornamelijk uit verstrekte studieleningen. Ten aanzien van de kapitaallasten is AWG 40 miljoen begroot voor investeringen, waarvan in het derde kwartaal AWG 8 miljoen is gerealiseerd. Aangezien dit een realisatie is van slechts 19 procent, voorziet het CAft een onderbesteding bij de investeringen. Aruba verwacht de investeringen dit jaar nog te kunnen starten en is in afwachting van de reactie op de toelichting bij de investeringen, die aan het CAft is toegezonden samen met de vastgestelde BW. In het advies bij de vastgestelde BW zal het CAft een oordeel geven over de begrotingsramingen van de investeringen.

Financieringsbehoefte en schuldontwikkeling

De financieringsbehoefte van Aruba bestaat voor een deel uit de financiering van de aflossingen en rente. Aruba heeft op 1 april jl. instemming van de RMR verkregen om de in 2020 aflopende leningen en de rentebetalingen met buitenlandse leningen te herfinancieren (AWG 362 miljoen voor aflopende leningen en AWG 221 miljoen voor rentebetalingen). Het totaalbedrag van AWG 583 miljoen is bijgesteld naar AWG 532 miljoen. Dit komt doordat de aflossingen lager zijn uitvallen omdat de aflopende leningen voor een bedrag van AWG 66 miljoen zijn verlengd. Daarnaast zijn de rentekosten AWG 15 miljoen hoger uitgevallen dan was verwacht in de vastgestelde begroting 2020. Om dit te financieren is Aruba een buitenlandse lening aangegaan van AWG 456 miljoen en een binnenlandse lening van AWG 61 miljoen. Er resteert nog AWG 15 miljoen om te financieren.

In het derde kwartaal is de schuld van Aruba toegenomen met AWG 313 miljoen. De toename bestaat onder meer uit het saldo van de aflossingen en de leningen die in het derde kwartaal zijn aangetrokken ten behoeve van deze aflossingen (AWG 132 miljoen). Daarnaast is in het derde kwartaal een obligatielening van AWG 172 miljoen uitgegeven. Het restant van de schuldtoename wordt verklaard door een stijging van de kortlopende schulden met AWG 9 miljoen.

De totale schuldstand aan het einde van het derde kwartaal bedraagt AWG 4.979 miljoen. Om deze mutaties toe te lichten heeft Aruba aan de derde UR een nieuw overzicht van de schuldontwikkeling⁴ toegevoegd, waarmee het inzicht en daarmee de informatiewaarde is verhoogd.

Overheidsentiteiten

De RMR van 15 mei jl. heeft besloten tot een verlaging van 12,5 procent op het totale pakket arbeidsvoorwaarden van alle medewerkers bij overheidsbedrijven en overige instellingen die voor minimaal 50 procent vanuit de begroting worden gefinancierd. Aruba heeft 23 overheidsentiteiten verzocht om soortgelijke kortingen, als bij de ambtenaren, voor hun medewerkers door te voeren. Uit de derde UR blijkt dat slechts 6 overheidsentiteiten (gedeeltelijk) aan dit verzoek hebben voldaan. Het CAft constateert dat er weinig voortgang is geboekt en vraagt u welke maatregelen u hiervoor treft.

Financieel beheer

Het CAft heeft bij zijn advies op de eerste UR aangegeven dat de kwaliteit van de uitvoeringsrapportages moet worden verbeterd.⁵ Het CAft geeft aan dat een UR aan informatiewaarde kan winnen door meer diepgang te geven aan de verklarende toelichtingen bij afwijkingen op de begrotingsramingen. Daarnaast beveelt het CAft aan om bij afwijkingen van de begroting, ook de verwachtingen voor het einde van het jaar in de UR toe te lichten. Dit kan door middel van het opnemen van een cijfermatige raming.

Ook heeft het CAft in zijn advies bij de tweede UR gevraagd om in de derde UR een planning op te nemen van de resterende nulmetingen.⁶ Verder is gevraagd om aan te geven op welke wijze de aanbevelingen uit de nulmetingen worden opgepakt en door wie. Het CAft constateert dat Aruba in de derde UR hier geen invulling aan heeft gegeven en vraagt dit alsnog te doen bij de vierde UR. Het CAft vindt de voortgang van de nulmetingen en (de voortgang van de) werkzaamheden van de SOAB om tot een controleverklaring te komen over het boekjaar 2020 te onduidelijk. Om meer inzicht te verkrijgen in de werkzaamheden van de SOAB, verzoekt het CAft de opdrachtverstrekking van Aruba aan de SOAB en de planning voor de controle van het boekjaar 2020 en dit uiterlijk 1 februari 2021 aan te leveren.

Ten aanzien van de verantwoordingscyclus heeft het CAft in meerdere adviezen gevraagd het proces van het vaststellen van de jaarrekeningen te verbeteren, te versnellen en de verantwoordingscyclus 2019 geen verdere vertraging te laten oplopen. Het CAft vraagt u met nadruk hier aandacht aan te besteden en aan te geven wanneer de ontwerp jaarrekening 2019 zal worden aangeboden aan het CAft, conform artikel 17 lid 5 van de LAft. Dit ook om mogelijke escalatie, zoals opgenomen in artikel 18 van de LAft, te voorkomen.

⁴ Aruba, Directie Financiën, Derde UR 2020, tabel 3.2b Toelichting schuldontwikkeling, p 24.

⁵ Cft, Kenmerk Cft 202000071, Reactie op de eerste uitvoeringsrapportage 2020 Aruba, d.d. 3 juni 2020.

⁶ Cft, Kenmerk Cft 202000114, Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2020 Aruba, d.d. 2 september 2020.

Bij het advies van de tweede UR, heeft het CAft gevraagd om de jaarrekeningen over de jaren 2016 tot en met 2018 in ieder geval uiterlijk 1 december jl. vast te stellen.⁷ Het CAft moet constateren dat deze deadline door Aruba niet is gehaald. De jaarrekeningen 2016 tot en met 2018 zijn tot op heden niet goedgekeurd door de Staten en vastgesteld door de gouverneur. Het CAft vindt de vertraging bij de behandeling van de jaarrekeningen een aantasting van het budgetrecht en verzoekt u wederom aan te sturen op het zo spoedig mogelijk vaststellen van de jaarrekeningen. Overigens is het verbeteren van het financieel beheer inmiddels opgenomen in de landspakketten waarover afspraken met Nederland gemaakt moeten worden.

Serlimar

Het CAft heeft in zijn eerdere adviezen meermaals aangegeven de situatie bij Serlimar zorgwekkend te vinden vanwege de grote financiële tekorten. Bij zijn advies op de ontwerpbegroting 2020 heeft het CAft geadviseerd de wettelijke aanzuiveringsplicht van het land van de tekorten van Serlimar op te heffen en gevraagd om de knelpunten rondom de heffings- en inningsacties op te lossen, zodat een extra bijdrage vanuit de Landsbegroting kan worden voorkomen.⁸ In zijn advies bij de vastgestelde begroting 2020 heeft het CAft verzocht om de voortgang hiervan te delen.⁹ Gezien de ontwikkelingen van het afgelopen jaar, waaronder de surseance van betaling en de problemen rondom de bedrijfsvoering, zijn de zorgen van het CAft toegenomen. De regering heeft aangegeven te werken aan de herstructurering van Serlimar.¹⁰ Het CAft zal de herstructureringsplannen nauwlettend volgen en benadrukt de prioriteit die door Aruba is gesteld aan het oplossen van de problemen rondom Serlimar.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College Aruba financieel toezicht

Prof. dr. R.H.J.M. Gradus

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Aruba
De voorzitter van de Staten van Aruba
De directeur van de Directie Financiën van Aruba

⁷ Cft, Kenmerk Cft 202000114, Reactie op de tweede uitvoeringsrapportage 2020 Aruba, d.d. 2 september 2020.

⁸ Cft, Kenmerk Cft 201900172, Advies bij de ontwerpbegroting 2020, d.d. 20 december 2020.

⁹ Cft, Kenmerk 202000053, Advies bij de vastgestelde begroting 2020, d.d. 4 mei 2020.

¹⁰ Aruba, Kenmerk MinFEC/20/6652, Reactie op het advies van het CAft aangaande de vastgestelde B2020, d.d. 27 mei 2020.